

УДК 347.626

Йосипенко Соломія Тарасівна
аспірант кафедри міжнародного приватного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ У ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

У даній статті розглядаються перспективи створення ефективного механізму захисту прав та свобод людини і громадянина в позасудовому порядку з використанням досудових способів вирішення спорів. Своє самостійне місце в системі таких способів посідає медіація.

Автор зазначає, що медіацію як самостійний спосіб вирішення спорів можна використовувати й для врегулювання спорів, які виникають у приватно-правових відносинах, в тому числі, сімейних. Тому, досить часто у науковій літературі, і не тільки, можливе використання терміну «сімейна медіація».

Ключові слова: сімейна медіація, медіатор, сімейні спори, учасники сімейних відносин, приватно – правові відносини.

Постановка проблеми. Сімейні спори, сьогодні, на жаль, це та категорія спорів з якими ми зустрічаємося чи не найчастіше у повсякденному житті. Розірвання шлюбу, поділ спільно нажитого майна подружжям, визначення місця проживання дитини, стягнення аліментів, визнання батьківства, позбавлення батьківських прав, встановлення опіки чи піклування, усиновлення тощо, все це є предметом спорів, які можуть виникати між учасниками сімейних відносин. Але, чи найголовніше при виникненні сімейних спорів – досягнення консенсусу між його учасниками та прийняття позитивного, спільного рішення, яке максимально задовольнятиме інтереси учасників сімейного спору. Такого результату учасники сімейного спору можуть досягнути лише в результаті застосування медіації.

Сімейна медіація є одним з найефективніших, самостійних способів вирішення спору та відновлення належних сімейних відносин або збереження нормальних взаємин при розлученні. Тому, у запропонованій статті ми намагатимемося дослідити інститут сімейної медіації та окреслити важливість даного інституту у збереженні сімейних відносин та зміцненні сім'ї загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою нашого дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, таких як: Р. Балабан [1], Т. Білик [2], О.М. Боброва [3], С. Богданов [4], Н.Р. Бондаренко-Зелінська [5], Г. Сінцов, О.С. Яворська та інші.

Постановка завдання. Метою пропонованої статті є окреслення можливостей інституціоналізації сімейної медіації у приватно-правові відносини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ч.1ст.3 СК України сім'я є первинним та основним осередком суспільства [15].

Вчена Н.Л. Бондаренко-Зелінська зазначає, що сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її

матеріального забезпечення [5, с. 2]. З огляду на це, в процесі інтеграції в європейське співтовариство Україна орієнтована на зміцнення цієї ланки суспільства та створення ефективного механізму захисту прав суб'єктів сімейних правовідносин відповідно до міжнародних (в тому числі європейських) стандартів. Основними причинами розпаду сімей є спори (конфлікти), і необхідність забезпечення ефективного механізму захисту прав та інтересів суб'єктів сімейних правовідносин потребує застосування ефективних способів їх вирішення. Водночас предмет регулювання сімейного права і те, що може розумітися під сімейним спором (конфліктом), необов'язково збігаються один з одним [11, с. 4], тому й визначити правове поняття «сімейний спір» практично неможливо. Варто погодитися з думкою А.І. Загоровського, що сімейні відносини, хоча й подібні з іншими відносинами цивільного права, внаслідок їх приватноправного характеру, суттєво відрізняються від останніх в силу особливих властивостей цих відносин, більше моральних, ніж юридичних [8, с. 144]. Тому, правове регулювання не може охопити усі сфери сімейного життя, а отже, не до всіх сімейних спорів (конфліктів) можуть бути застосовані юрисдикційні процедури їх розгляду та вирішення.

Ще одним недоліком судового чи адміністративного порядку розгляду та вирішення сімейних спорів є те, що вони орієнтовані більше на забезпечення засобами державного примусу вимоги однієї зі сторін спору, ніж на повну ліквідацію конфлікту між суб'єктами сімейних правовідносин, внаслідок чого не забезпечується принцип зміцнення сім'ї. Не можна визнати ефективними й існуючі процесуальні засоби примирення подружжя [1, с. 58]. Формалізований за своєю природою процес не в змозі забезпечити тієї мети, яку ставить законодавець, встановлюючи спробу примирити подружжя: проста відстрочка в часі, як пасивна спроба примирити сторони, здійснюється як в органах РАЦС, так і судами і, ймовірно, не важливо, хто ж її використовує. Якщо ж передбачаються активні дії щодо примирення з боку третьої особи, що представляє державну владу, то і примирення, і переговори в будь-якій іншій сфері людських взаємин доцільніше проводити поза підлеглим суворим вимогам процесуальної форми судовим процесом [18]. Не сприяє ефективності судового провадження по спорах, що виникають із сімейних правовідносин, і та обставина, що судові пізнання обставин сімейних справ часто ускладнене в силу необхідності дотримання вимог достатності та достовірності доказів, якими сторони повинні доводити свої вимоги та заперечення. В силу специфіки сімейних правовідносин, особливо їх моральної складової, в більшості випадків суб'єкти сімейних правовідносин не опікуються збереженням доказів, які б у майбутньому підтверджували їх майновий чи інший вклад в розвиток сім'ї. А такі обставини як увага, підтримка, виховний вплив на членів сім'ї (в першу чергу дітей) довести за допомогою певних окремо взятих носіїв інформації вкрай важко. З огляду на це, найбільш ефективними при вирішенні сімейних спорів є використання позасудових (досудових) способів їх врегулювання. Використання таких способів є особливо цінними для вирішення спорів, які по своїй природі виходять за межі права і в яких принципово важливим є збереження в майбутньому нормальних взаємовідносин між сторонами спору. Найпопулярнішим способом вирішення сімейних спорів, особливо закордоном, є сімейна медіація, яка є одним з найбільш поширених видів медіації. Зазвичай, сімейна медіація застосовується для врегулювання розбіжностей, які виникають під час розлучення подружжя й стосуються питань проживання батьків і дітей, виховання та спілкування з дитиною, сплати аліментів, поділу майна й розподілу боргів, а також спорів, що виникають між членами сім'ї щодо матеріальної підтримки та допомоги (спори по утриманню).

У деяких країнах, наприклад у Німеччині, до сімейної медіації віднесено спадкові справи, коли сперечаються спадкоємці – члени однієї сім'ї [6, с. 2]. Незважаючи на

відмінності в національних правових системах і культурних традиціях, у зарубіжних країнах спостерігається явна тенденція інституціоналізації сімейної медіації та інтегрування останньої в діяльність різних юрисдикційних органів. Найчастіше сімейна медіація регламентується окремо (від інших видів медіації) в галузевому або спеціальному законодавстві й розглядається як обов'язковий етап у вирішенні спорів, що впливають із сімейних правовідносин.

Зокрема, в Англії та Уельсі, відповідно до Закону про сім'ю 1996 р., соліситор зобов'язаний направляти клієнтів, які звернулися за юридичною допомогою в сімейних справах і водночас володіють правом на її безкоштовне надання, до медіатора, котрий має державну акредитацію, для проведення інформаційної сесії. Основними цілями такої попередньої зустрічі є роз'яснення стороні суті примирної процедури, її переваг, а також проведення оцінки спору. Якщо спір може бути врегульований в результаті застосування медіації та сторона, яка звернулася, дає згоду на її проведення, медіатор надсилає повідомлення іншому учаснику спору. Якщо впродовж 14 днів відповідь не надходить або друга сторона відмовляється взяти участь в інформаційній сесії й (або) медіації, медіатор оформляє письмовий висновок, що є підставою надання безкоштовної юридичної допомоги для розгляду справи в суді. За наявності згоди обох сторін проводиться медіація. Як правило, особи, матеріальне становище яких відповідає встановленим критеріям, користуються послугами медіації безкоштовно [7, с. 5-7].

У Республіці Ірландія в кінці 1980 р., при Департаменті сім'ї та соціальних питань засновано Службу сімейної медіації, під керівництвом якої функціонують 16 регіональних центрів, що забезпечують проведення безкоштовних примирних процедур [13, с. 8-9]. Держава активно підтримує розвиток медіації як одного із заходів у рамках реалізації політики, спрямованої на підтримку й зміцнення сім'ї.

У США в більшості штатів прийнято закони, які регулюють сімейну медіацію, при цьому в деяких із них передбачено проведення обов'язкової медіації в справах, пов'язаних з опікою та вихованням дітей після розлучення батьків. Багато служб сімейної медіації створюються й функціонують при судах [16, с. 2].

В Австралії система вирішення сімейних спорів, установа Закон про сім'ю 1975 р., включає медіацію та примирення (conciliation), які проводяться особами, акредитованими відповідно до Системи практикуючих фахівців у галузі вирішення сімейних спорів. Для зменшення навантаження на сімейні суди й суди магістратів, а також для зниження судових витрат і надання колишнім дружинам можливості вибору способу вирішення їхнього конфлікту в Австралії створено мережу Центрів сімейних відносин (Family Relationship Centers, FMCs), що фінансуються за рахунок федерального бюджету країни. Із 2007 р., звернення до акредитованих практикуючих фахівців у галузі сімейних спорів у справах про виховання дітей після розлучення батьків стало обов'язковим (виняток становлять випадки, якщо спір пов'язаний із насильством у сім'ї, жорстоким ставленням до дітей та (або) викраденням дітей) [16, с. 9].

У Європейському Союзі сімейній медіації приділяється значна увага. У 1998 р., прийнято Рекомендацію Rec N (98) 1, у якій розкрито основні принципи й правила сімейної медіації [14]. Медіаторам у сімейних справах рекомендується приділяти особливу увагу інтересам дитини та нагадувати батькам про їхній основний обов'язок – піклуватися про благополуччя спільних дітей. Згідно з Рекомендацією Rec N (98) 1 медіатор має право надавати сторонам правову інформацію, однак повинен утримуватися від пропозиції конкретних рішень із суперечок і юридичних порад [14]. Державам – членам ЄС рекомендується вжити заходів щодо поширення інформації про сімейну медіацію, а також створити правові механізми застосування судової сімейної медіації та приведення у

виконання досягнутих у процесі примирної процедури угод. Слід зазначити, що мета прийняття Рекомендації полягала в стимулюванні впровадження, поширення й уніфікації інституту сімейної медіації в європейських країнах, однак, незважаючи на загальне схвалення та підтримку, вона не отримала широкої практичної реалізації. У більшості країн континентальної Європи розвиток медіації у сфері сімейних правовідносин здійснювався поступово в контексті національної правової системи й сформованих культурних традицій [9].

У Німеччині сімейна медіація стала одним із перших затребуваних видів медіації загалом. На сьогодні сімейні медіації проводяться як практикуючими медіаторами, так і державними службовцями управлінь у справах молоді, які, відповідно до Кодексу соціального права Німеччини, наділені повноваженнями щодо організації проведення медіацій у спорах, пов'язаних із вихованням дітей [6, с. 4; 12].

В Австрії в середині 1990 рр., на базі федеральних органів державної влади проведено правовий експеримент, у рамках якого здійснювалось інформування та консультивання громадян із питань примирних процедур, проводилися медіації в сімейних спорах, а також реалізована програма допомоги дітям під час розлучення їхніх батьків. Після закінчення експерименту у Відні створено Консультативну раду, яка об'єднує фахівців-медіаторів, діяльність якого фінансується переважно державою. Цікаво, що в Австрії поширена практика проведення сімейної медіації двома медіаторами (сомедіація), один із яких є фахівцем у галузі психології (психолог, психотерапевт або особа, яка має відповідну освіту в галузі сімейних конфліктів), а другий – у юриспруденції (юрист, адвокат, нотаріус) [16, с. 12]. Цей підхід видається виправданим, оскільки медіація в сімейних спорах включає в себе одночасно правові, соціально-психологічні та специфічні особистісні аспекти.

Наприклад, у Фінляндії прийнято Закон про шлюб, у якому міститься глава, присвячена питанням медіації (глава V «Сімейна медіація»). Згідно з нормою частини 1 статті 20 Закону пріоритетним способом вирішення конфліктів, у тому числі правового характеру, є переговори між членами сім'ї й укладення угоди. При виникненні сімейного спору сторони мають право звернутися за сприянням та підтримкою до медіатора (ч.2 ст.20), основне завдання якого - забезпечення конфіденційного й довірливого діалогу між членами сім'ї задля врегулювання розбіжностей з урахуванням інтересів усіх учасників. При цьому, медіатор зобов'язаний приділяти особливу увагу інтересам неповнолітніх дітей. Проведення сімейної медіації здійснюється спеціалізованими організаціями, асоціаціями та установами, а також практикуючими фахівцями на підставі дозволу, виданого уповноваженими державними органами провінцій. Моніторинг і контроль діяльності організацій та практикуючих сімейних медіаторів також проводять уповноважені державні органи провінцій під керівництвом Міністерства соціальних справ та охорони здоров'я Фінляндії [13, с.7-10].

У Данії сімейна медіація здійснюється місцевими органами опіки переважно щодо справ, пов'язаних із вихованням дітей після розлучення батьків. При виникненні спору уповноважена на його розгляд посадова особа пропонує батькам звернутися до консультанта або медіатора із сімейних питань. У разі якщо спір не може бути вирішений у медіації, орган опіки виносить постанову по справі, яка підлягає затвердженню в суді й стає обов'язковою до виконання [13, с. 2].

Поширення сімейної медіації обумовлено її високою ефективністю. Так, відповідно до більшості статистичних досліджень Північної Америки, від 55 % до 80 % сімейних медіацій завершуються укладенням угоди, при цьому від 69 % до 90 % учасників залишаються задоволеними її результатом; в Австралії – від 75-92 % і 83-90 %,

відповідно [16]. У Данії, згідно зі статистичними даними, близько 64 % медіацій завершуються врегулюванням усіх розбіжностей, і близько 18 % спорів - частково, у Швеції близько 90 % спорів про дітей успішно вирішуються в результаті проведення медіації [13].

Враховуючи зазначене, робимо висновок, що застосування медіації для сімейних спорів є найбільш конструктивним самостійним способом їх вирішення, який, здебільшого, завершується позитивним результатом.

Як вбачається зі змісту п.7 Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № (98) 1 щодо медіації в сімейних питаннях від 2 січня 1998 року, значення медіації в сімейних справах полягає в тому, що її застосування може: – поліпшувати спілкування між членами сім'ї; – зменшувати конфлікти між сторонами в спорі; – забезпечувати полюбовне вирішення спору; – забезпечувати безперервність особистих контактів між батьками і дітьми; – знижувати соціальні та економічні збитки від розлучень і розставань; – зменшувати час, необхідний для вирішення конфліктів іншими способами [14].

Сімейна медіація як і будь-яка інша медіація здійснюється на засадах добровільності, конфіденційності, рівності, незалежності та неупередженості медіатора тощо.

Водночас сімейна медіація має свою специфіку: 1) в багатьох випадках можливість проведення медіації залежить від правового статусу та особистісних якостей учасників сімейного спору. У низці досліджень медіації в сфері питань розлучення, розподілу майна, опіки над дітьми тощо, показано, що успішність результату переговорів може бути прогнозована на основі здатності сторін до діалогу один з одним. Якщо ж діалог між колишнім подружжям неможливий, історія відносин яких включає розбіжності та суперечки до і після розлучення, а також випадки фізичного насильства, то застосування медіації демонструє слабкі результати. Крім того, потрібно пам'ятати, що часто учасником сімейних спорів є дитина (малолітня або неповнолітня фізична особа), яка на момент вирішення спору не володіє повним обсягом цивільної правосуб'єктності, тому не завжди, може об'єктивно оцінити ситуацію, що склалася. Іноземний досвід свідчить про те, що у разі, коли учасником медіації є дитина, то до участі під час її проведення в якості спеціаліста може залучатися психолог. Окрім того, якщо сімейний спір стосується інтересів дитини, наприклад, з ким із батьків після розлучення буде проживати дитина, то в першу чергу, враховують думку дитини, щоб максимально забезпечити її інтереси та захистити її права; 2) згідно з сімейним законодавством України юридичні справи, що виникають із сімейних відносин, належать до компетенції таких органів: органів опіки та піклування, комісій у справах неповнолітніх, органів державної реєстрації актів цивільного стану, органів нотаріату, судів загальної юрисдикції, тому сімейні правовідносини допускають в себе широкий спектр можливих дій їх суб'єктів у випадку виникнення спору, як от: розірвання шлюбу; добровільний розподіл спільно нажитого майна; розподіл спільно нажитого майна в судовому порядку; встановлення або оспорування батьківства чи материнства; участь у вирішенні спорів, пов'язаних з вихованням та утриманням дітей; визначення місця проживання дитини; стягнення аліментів на дітей, подружжя, батьків; визнання шлюбу недійсним; позбавлення батьківських прав; оспорування усиновлення або опікунства тощо. При цьому, вирішення окремих сімейних спорів належить до компетенції вище зазначених органів або ж виключної компетенції суду (розірвання шлюбу між подружжям, що має дітей, встановлення батьківства, усиновлення тощо); 3) значний обсяг сімейних спорів знаходиться поза межами правового регулювання, тому в ході сімейної медіації основним орієнтиром для примирення виступають не лише норми права, а й норми моралі, в тому числі і суб'єктивні уявлення сторін спору про добро, зло, справедливість тощо.

Водночас рішення, прийняте сторонами за результатами медіації, не повинно суперечити закону; 4) якщо спір, що має місце між суб'єктами сімейних правовідносин,

стосується прав та інтересів дитини або особи, яка перебуває під опікою чи піклуванням, то в ході сімейної медіації доцільне врахування позиції органів опіки та піклування (в тому числі комісії з питань захисту прав дитини), до компетенції яких належать, серед іншого, питання нагляду за діяльністю опікунів і піклувальників; забезпечення тимчасового влаштування неповнолітніх та непрацездатних осіб, які потребують опіки (піклування); розгляд звернень дітей щодо неналежного виконання батьками (одним з них) обов'язків з виховання або щодо зловживання батьків своїми правами; розв'язання спорів, що виникли між батьками, щодо визначення імені, прізвища, по батькові дитини; щодо визначення місця проживання дитини; участь у розгляді судами спорів, пов'язаних із захистом прав неповнолітніх дітей та осіб, які перебувають під опікою (піклуванням) тощо. З огляду на те, що органи опіки та піклування за характером своєї діяльності часто зустрічаються із сімейними конфліктами, навіть якщо медіація не завершилася примиренням, службовці органів опіки та піклування, ознайомившись із технологією проведення сімейної медіації, в межах своєї діяльності зможуть використовувати дану технологію для сприяння врегулювання сімейних конфліктів в своїй подальшій практиці; 5) за загальним правилом, медіатор не може відмовитись від проведення медіації. Водночас особливістю сімейної медіації є те, що тут медіатор має звертати особливо ретельну увагу на факти насильства в минулому і на те, чи не можуть вони відбутися в майбутньому у відносинах між учасниками, а також на ті наслідки, які може мати ця обставина для позицій сторін спору. Враховуючи це медіатор має право приймати самостійне рішення про доцільність проведення медіації, в тому числі і про неприйнятність медіації в конкретних умовах. В зарубіжних державах, у такому разі, ефективним при вирішенні правових спорів загалом і сімейних зокрема, є і незалежне (нейтральне) встановлення фактів (*neutral fact finding*) як АВС, що передбачає залучення учасниками спору або суб'єктом, що розглядає (вирішує) спір, незалежного фахівця, який досліджує обставини справи і дає їм нейтральну оцінку (*neutral evaluation*) або здійснює нейтральну експертизу обставин справи, що потребують спеціальних знань (*neutral expert fact finding*).

Даний спосіб АВС є найбільш ефективним при вирішенні спорів, які пов'язані з необхідністю з'ясування об'єктивної інформації про спірну ситуацію, чи коли збір доказів сторонами на користь їх позицій потребуватиме багато часу чи коштів. В сімейних спорах цей спосіб використовується, наприклад, для з'ясування обставин щодо вкладу кожного з подружжя в сімейний добробут при вирішенні питання про розподіл майна, набутого під час шлюбу. У випадку, якщо для ефективного вирішення спору необхідне з'ясування комплексу наукових, економічних, соціальних, технічних чи інших питань, як правило, застосовується нейтральна експертиза фактичних обставин справи (*neutral expert fact finding*), що здійснюється незалежним фахівцем або експертом, який дає висновок щодо питання (питань), що потребує застосування спеціальних знань. Наприклад, висновок нейтрального психолога використовується при вирішенні спорів про визначення місця проживання дитини. Якщо вирішення спорів вимагає як правового, так і технічного дослідження та аналізу, в такому випадку може застосовуватись спільне встановлення фактичних обставин справи (*joint factfinding*), що здійснюється шляхом формування групи фахівців (в тому числі з різних галузей знань) та сторін спору, які співпрацюють при встановленні та оцінці відповідних фактів, що мають значення для вирішення спору. Отже, як бачимо, можлива ситуація, коли медіація може проводитися паралельно з іншим способом АВС, або ж призупинятися для проведення певного дослідження враховуючи особливості сімейного спору, наприклад, медіація та незалежне (нейтральне) встановлення фактів (*neutral fact finding*).

В Україні, на жаль, потенціал альтернативного вирішення спорів нечасто використовується в сімейних спорах. Найбільш поширеним є використання приватної експертизи при вирішенні майнових спорів подружжя, в той час як сімейна медіація та нейтральне встановлення обставин справи залишаються поза належною увагою; б) зміцнення інституту сім'ї, відродження та збереження духовно-моральних традицій сімейних відносин є важливим завданням державної політики України.

Висновки. Підсумовуючи зазначене робимо наступний висновок, в результаті внесення змін до Конституції України [10] щодо можливості досудового врегулювання спорів шляхом використання позасудових (досудових) способів вирішення спорів ВР України необхідно прийняти Закон України «Про медіацію». А вже після таких дій, наступним кроком має бути внесення змін до чинних нормативно-правових актів, які регулюють приватно-правові відносини, в тому числі і СК України. Тому, пропонуємо у СК України визначити право учасників сімейних відносин на досудове вирішення окремих сімейних спорів (в тому числі, із застосуванням медіації). Потрібно пам'ятати, що не всі сімейні спори можна вирішити використовуючи медіацію, оскільки СК України окреслює категорію сімейних спорів, які підлягають вирішенню виключно юрисдикційними органами, в тому числі й судом (наприклад, ст.ст.40, 41 СК – шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду, шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду, глава 18 СК – усиновлення і т.д).

Враховуючи викладене вище, слід констатувати що використання сімейної медіації при вирішенні сімейних спорів не тільки є необхідною умовою стимулювання процесу модернізації національного механізму захисту прав особи, а також за рахунок збереження та відновлення нормальних взаємовідносин між учасниками спору зміцнюватиметься інститут сім'ї в Україні.

Список використаних джерел

1. Балабан Р. Правові засади запровадження процедури сімейної медіації у роботі органу опіки та піклування / Р. Балабан, Г. Сінцов // Юридичний журнал, 2012. – № 2. – С. 66–68.
2. Білик Т. Про сімейну медіацію / Т. Білик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.metida.kiev.ua/ua/about_mediation/
3. Боброва О. М. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід / О. М. Боброва, О. О. Горова, В. В. Землянська, Н. М. Прокопенко, 2006. – 164 с.
4. Богданов С., Еременко Г. Що таке сімейна медіація? / С. Богданов, Г. Еременко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrmediation.com.ua/ru/useful_information/articles/?pid=1018.
5. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Окремі аспекти альтернативного вирішення спорів при врегулюванні сімейних конфліктів / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrmediation.com.ua/ru/useful_information/articles/?pid=1018.
6. Губар Ю.І. Медіація як універсальна технологія вирішення спорів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Economics/2_101344.doc.htm.
7. Єрмоєнко Г. Медіація як спосіб вирішення суперечок // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.training.com.ua/live/interview/Mediatsiya_yak_sposib_virishennya_superechok.

8. Загоровский А. И. Курс семейного права / А. И. Загоровский. – Одесса: Типография Акционерного Южно-Русского О-ва печатного Дела, 1909. – 554 с.
9. Иванова М. С. Медиация как способ защиты прав и интересов супругов при расторжении брака: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / М. С. Иванова. – М., 2014. – 26 с.
10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР із змінами та доповненнями від 30.09.2016. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D10>.
11. Куатова А. А. Особенности процедуры медиации в семейных спорах / А. А. Куатова // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2014/Pravo/9_159313.doc.htm.
12. Медиация в нотариальной практике / Альтернативные способы разрешения конфликтов / Петер Фар [и др.]; отв. редакторы Катарина Грефин фон Шлиффен и Бернд Вегманан, пер. с нем. С. С. Трутников. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 388 с.
13. Мішина Ж. В. Медиация як альтернативна форма вирішення спорів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Almpr/2012_3/01_048.pdf.
14. Рекомендация № R (98) 1 Комитета министров государствам-членам касательно медиации в семейных вопросах от 02.01.1998 г. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.commonground.org.ua/lib_law.shtml
15. Сімейний Кодекс України: Закон України від від 10.01.2002 № 2947-III зі змінами та доповненнями від 10.11.2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
16. Тісногуз В. Медиация – один з альтернативних методів вирішення спорів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&&newsid=122934>.
17. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – С. 356.
18. Шох К. Медиация: примеры из практики // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.business.ua/articles/new_law/Mediaciya-primery-iz-praktiki-93155.

***Йосипенко С. Т. Перспективы институционализации семейной медиации в
частно-правовых отношениях***

В данной статье рассматриваются перспективы создания эффективного механизма защиты прав и свобод человека и гражданина во внесудебном порядке с использованием досудебных способов разрешения споров. Свое самостоятельное место в системе таких способов занимает медиация.

Автор отмечает, что медиации как самостоятельный способ разрешения споров можно использовать и для урегулирования споров, возникающих в частно-правовых отношениях, в том числе, семейных. Поэтому, достаточно часто в научной литературе, и не только, возможно использование термина «семейная медиация».

Ключевые слова: *семейная медиация, медиатор, семейные споры, участники семейных отношений, частно - правовые отношения.*

Iosypenko S. T. Prospects of institutionalization of family mediation in private-legal relations

This article discusses the prospects of creating an effective mechanism of human rights protect at extrajudicial enforcement with the use of pre-trial dispute resolution mechanisms. Mediation has independent place in the system of such methods.

The author notes that mediation as an independent dispute resolution mechanism can also be used for resolve disputes arising in private legal relations including family relations. In this way, often the term «family mediation» may be used in the academic literature.

Key words: *family mediation, the mediator, family dispute, members of family relations, private-legal relations.*

Надійшла до редакції 30 березня 2017 р.

